

s. Katarzyna Feduś¹

Koinonia św. Pawła

Tajemnica Eucharystii w pismach Edyty Stein

Z Eucharystii wypływa strumień życiodajnej wody, który podtrzymuje i ożywia cały Kościół. Od momentu jej ustanowienia stała się źródłem niewyczerpanych łask dla przybliżających się do niej z wiarą. Z niej człowiek czerpie siły do naśladowania Chrystusa, który składa się w ofierze Bogu za wszystkich. Na przestrzeni wieków misterium Eucharystii było źródłem uświęcania dla wielu ludzi. Jej zbawiennych skutków doświadczała Edyta Stein, a doświadczenie to było tak głębokie, że pragnęła przybliżyć je innym przykładem własnego życia i w swojej twórczości. Wychowana w religii judaistycznej, do wiary chrześcijańskiej musiała intensywnie doraść. Starła się poznać i zrozumieć misterium Eucharystii, aby bardziej umiłować Chrystusa wydającego się z miłości do każdego człowieka. Edyta Stein pisała o mszy świętej, czerpiąc z nauczania Soboru Trydenckiego, ale jej myśli wybiegały w przyszłość. W swoich pismach nie ograniczyła się tylko do samej nauki o Eucharystii, ale szczególnie podkreślała jej wpływ na rozwój życia duchowego człowieka. Tematyka sakramentu Eucharystii była już podejmowana w pracach badających naukowy doro-

¹ S. Katarzyna Feduś – członkini Stowarzyszenia Życia Apostolskiego, Koinonia św. Pawła w Kielcach. Ukończyła studia licencjackie z zakresu teologii duchowości na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Obecnie kontynuuje studia doktoranckie. Zainteresowania naukowe: teologia życia duchowego, duchowość karmelitańska. E-mail: r.missio@complex.com.pl.

bek Edyty Stein, ale w zawężonym zakresie, uwzględniając tylko niektóre jej dzieła². W niniejszej pracy autorka podjęła się refleksji teologicznej nad problematyką Eucharystii w pismach Edyty Stein. Ukazała badane zagadnienie w systematyczny sposób, odwołując się do większości dzieł świętej obejmujących temat Eucharystii. Starła się wydobyć nie tylko bogactwo, aktualność, ale także nowatorskość jej myśli, które wydają się szczególnie cenne dla współczesnego człowieka.

1. Eucharystia w Piśmie Świętym, Tradycji i nauczaniu Kościoła

Edyta Stein wychowała się i wzrastała w tradycji judaistycznej, dlatego zgłębiając temat Eucharystii, miała doskonałą znajomość figur występujących w Starym Testamencie, które zapowiadały wieczerzę Pana. Podjęła się w swoich rozważaniach refleksji nad mszą świętą w świetle nauczania biblijnego i tradycji patrystycznej. Znała wnikliwie nauczanie Soboru Trydenckiego, który określił główne prawdy o Eucharystii i uporządkował kwestie dotyczące liturgii mszalnej. Jej rozważania otwierają jednak na bardziej wnikliwie rozumienie rzeczywistości Eucharystii. Zbliżyła się w nich do nauczania Soboru Watykańskiego II, który podkreślił znaczenie Pisma Świętego i Tradycji dla doktryny Kościoła³. Uczyniła swoisty krok naprzód w zrozumieniu tajemnicy Eucharystii. Uwydatniła szczególnie wartość Starego Testamentu w spojrzeniu na ten sakrament.

W sposób szczególnie ukazała łączność modlitwy i rytów Starego i Nowego Przymierza w dziele *Das Gebet der Kirche*⁴. Opisała ostatnią wieczerzę, podczas której Chrystus odmówił błogosławieństwo i dokonał rozdzielania chleba i wina. Te dwa elementy należały do rytów wieczerzy paschalnej, lecz podczas wieczerzy Chrystusowej otrzymały nowy sens. Jezus

² Por. J. I. Adamska, *Święta Edyta Stein*, Kraków 2003; B. Beckmann-Zöller, *Einführung*, w: E. Stein, *Was ist der Mensch? Theologische Anthropologie*, Freiburg im Breisgau 2005 (Edith Stein Gesamtausgabe, 15); F. J. S. Fermin, *Edyta Stein. Część 3: Nauka*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2012; J. Mosley, *Kobieta modlitwy*, tłum. B. Moderska, Poznań 2012.

³ Por. Sobór Watykański II, konst. dogm. *Dei verbum*, 7.

⁴ Por. I. J. Adamska, *Wprowadzenie*, w: E. Stein, *Autoportret Edyty Stein w jej twórczości. Wybór pism duchowych*, Poznań 1999, s. 12.

wypełnił symbolikę chleba i wina, wypowiadając słowa: „Bierzcie i jedzcie, to jest ciało moje” (Mt 26, 26) oraz podnosząc kielich: „Pijcie z niego wszyscy, bo to jest moja krew Przymierza, która za wielu będzie wydana na odpuszczenie grzechów” (Mt 26, 28). Dawne błogosławieństwo wypowiedziane przez Chrystusa stało się słowem ożywiającym. Owoce ziemi przemieniły się w Jego Ciało i Krew. Chrystus dziękował za dzieło zbawienia, a także przez nie, bo ono samo było uwielbieniem Trójjedynego Boga. Złożył Bogu ofiarę z siebie w imieniu całego świata i w ten sposób wezwał świat, by wraz z Nim czynił dziękczynienie. To nieprzerwane oddawanie się Chrystusa Ojcu stanowi jedno wielkie dziękczynienie, czyli Eucharystię⁵.

Święta ukazała, że eucharystyczny charakter modlitwy występuje w hebrajskich księgach Pisma Świętego⁶. W Starym Testamencie obrazem stworzenia oddającego chwałę Panu były Namiot Spotkania i świątynia Salomona. W Przybytku Świadectwa w Miejscu Świętym stawał najwyższy kapłan, który był namaszczonej do sprawowania służby przed Bogiem. W nowej świątyni zbudowanej z żywych kamieni to sam Jezus stał się Najwyższym Kapłanem i ofiarą na ołtarzu⁷. Edyta Stein napisała, że Chrystus rozpieczętował arcykapłańską tajemnicę. W Starym Testamencie raz w roku w Święto Pojednania arcykapłan wchodził do Miejsca Świętego i modlił się przed obliczem Pana za samego siebie, za swój dom i za całe zgromadzenie Izraela. Krwią młodego cielca i kozła skrapiał przebłagalnię, aby dokonać przebłagania za grzechy synów Izraela. Najwyższy kapłan był cieniem Jezusa – Wiecznego i Najwyższego Kapłana. Chrystus bowiem nie potrzebował składać za siebie ofiary przebłagania, gdyż był bez grzechu. Nie musiał także czekać na oznaczoną godzinę, by wejść do Najświętszego Miejsca w świątyni. On stał zawsze przed obliczem Ojca, a Jego dusza była Miejscem Przenajświętszym. Nie krył się przed Panem w obłoku kadzielnym, gdyż patrzył w oblicze Boga⁸.

⁵ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche*, w: *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009, s. 45–47 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).

⁶ Por. F. M. Oben, *Życie i dzieło św. Edyty Stein*, Gdańsk 2006, s. 50.

⁷ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche...*, dz. cyt., s. 47.

⁸ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche...*, dz. cyt., s. 51.

Edyta Stein, zgłębiając prawdy wiary, sięgnęła również po dzieła Pseudo-Dionizego Aeropagity, syryjskiego autora z piątego wieku⁹. W Kościele był on już od szóstego wieku uznawany za autorytet¹⁰. W *Wege der Gotteserkenntnis* na przykładzie teologii symbolicznej Dionizego Aeropagity zarysowała przejście od świata naturalnego do nadnaturalnego. W pracy nie rozwinęła samego tematu Eucharystii, ale zawarte rozważania pozwalają głębiej wniknąć w tajemnicę tego sakramentu. Ukazała, że dzięki obrazom zmysłowym człowiek ma łatwiejszy dostęp do rzeczywistości duchowych. Odwołała się do znaczenia symbolu jako obrazu czerpanego ze świata naturalnego doświadczenia, którymi biblijni autorzy określali Boga (umożliwiając w ten sposób zrozumienie Jego istoty)¹¹. Edyta Stein ukazała, że symbolem w postaci tajemniczego objawienia, a jednocześnie zasłoną było człowieczeństwo Chrystusa do Jego bóstwa. Jeszcze bardziej tajemniczo to Jego bóstwo i człowieczeństwo ukrywa się i jednocześnie objawia się w formach chleba i wina¹². Za Dionizym podawała także, że Pismo Święte może pozostać księgą niedostępną, jeśli nie nastąpi szczególna pomoc daru łaski. Człowiek wówczas zatrzymuje się na bezpośrednim znaczeniu słów i nie jest w stanie przeniknąć wyłaniających się przed nim obrazów. Jeśli jednak przyjmie dar wiary, to Bóg pozwala się znaleźć szukającym Go. Pan jednak musi wyjaśnić tajemniczy sens, podobnie jak uczniom zdążającym do Emaus rozświetlił przepowiednie mesjańskie w powiązaniu ze swą męką i chwałą¹³.

W ostatnim etapie działalności naukowej w świecie Edyta Stein poświęciła się rozwojowi pedagogiki katolickiej w Niemczech. Opracowała serię wykładów, które ukazały się w książce *Was ist der Mensch? Theologische Anthropologie*. Nauka Kościoła zajmuje w niej najwięcej miejsca¹⁴. Obszerny

⁹ Por. H. B. Gerl, *Unerbittliches Licht. Edith Stein – Philosophie, Mystik, Leben*, Mainz 1991, s. 166.

¹⁰ Por. E. Stein, *Wege der Gotteserkenntnis. Die Symbolische Theologie des Areopagiten und ihre sachlichen Voraussetzungen*, w: *Wege der Gotteserkenntnis. Studie zu Dionysius Areopagita und Übersetzung seiner Werke*, Freiburg im Breisgau 2003, s. 22–23 (Edith Stein Gesamtausgabe, 17).

¹¹ Por. B. Beckmann, *Einführung*, w: E. Stein, *Wege der Gotteserkenntnis...*, dz. cyt., s. 3.

¹² Por. E. Stein, *Wege der Gotteserkenntnis...*, dz. cyt., s. 56, przyp. 109.

¹³ Por. E. Stein, *Wege der Gotteserkenntnis...*, dz. cyt., s. 54–56.

¹⁴ Por. W. Zyzak, *Fundamentalna rola wiary w życiu i pismach świętej Teresy Benedyktyny od Krzyża*, Kraków 2005, s. 126–128.

rozdział autorka poświęciła charakterystyce sakramentów. Szczegółowo opracowała temat Eucharystii. Przytoczyła dogmaty z tego zakresu i opatrzyła je własnym komentarzem. Opierała się głównie na oficjalnych wypowiedziach zawartych w dziele: H. Denzinger, C. Bannwart, *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Fryburgi Brigoviae. Prawdopodobnie święta korzystała z wydania z roku 1928¹⁵. Ukazała miejsca tego sakramentu w życiu chrześcijanina, posługując się wybranymi wypowiedziami Soboru Trydenckiego¹⁶. Choć temat ujęty został aspektowo, zawiera kluczowe stwierdzenia soborowe i odznacza się ich dokładną analizą. Edyta Stein na początku ukazała, że Eucharystia stanowi centralny sakrament. Zawiera bowiem w sobie człowieczeństwo Chrystusa. Formą zaś są słowa Odkupiciela, którymi ustanowił ten sakrament. Mocą tych słów wypowiedzianych przez kapłana w imię Chrystusa substancja chleba przeobraża się w ciało, a substancja wina w krew Chrystusa (D 1320–1321 (698))¹⁷. Edyta Stein podkreśliła podwójne znaczenie Eucharystii. Dla każdego chrześcijanina jest „codziennym chlebem”, który karmi jego życie łaski. Natomiast dla wszystkich odkupionych stanowi sakrament jedności, który łączy wszystkie członki Mistycznego Ciała¹⁸.

W swojej pracy Edyta Stein szczególnie pochyliła się nad zagadnieniem realnej obecności Chrystusa w sakramencie Eucharystii. Jezus Chrystus, prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek po konsekracji chleba i wina znajduje się prawdziwie, rzeczywiście i substancjalnie pod obiema postaciami. Pan ustanowił ten sakrament podczas ostatniej wieczerzy, w której wydał swoje ciało i swoją krew (D 1636–1637 (874))¹⁹. Sakrament ten jest pokarmem duszy, lekarstwem wyzwalającym od win i zadatkem przyszłej chwały (D 1638 (875))²⁰. Zatem Bogu pod tymi postaciami należy się uwielbienie. Pan cieleśnie obecny znajduje się w Najświętszym Sakramencie (D 16422 (877))²¹. Po przytoczeniu stwier-

¹⁵ Por. W. Zyzak, *Fundamentalna rola wiary w życiu i pismach...*, dz. cyt., s. 126.

¹⁶ Por. B. Beckmann-Zöllner, *Einführung*, dz. cyt., s. XIV.

¹⁷ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 121.

¹⁸ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 121.

¹⁹ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 110–111.

²⁰ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 111–112.

²¹ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 112.

dzeń na temat realnej obecności święta poruszyła kwestię przyjmowania Komunii Świętej (D 3375 (1981))²². Zwróciła uwagę na żywą troskę o jak najczęstsze przyjmowanie Komunii Świętej, gdyż łączy ona z Mistycznym Ciałem i pomnaża łaski²³. Edyta Stein przy opisywaniu sakramentu Eucharystii nie ujęła go jako ofiary, na co szczególną uwagę zwracał Sobór Trydencki. Uczyniła to jednak przy omawianiu sakramentu kapłaństwa, z którym nierozdzielnie łączy się Najświętsza Ofiara. Chrystus podczas ostatniej wieczerzy zostawił Kościołowi widzialną ofiarę na uobecnienie krwawej ofiary, mającej się raz dokonać na krzyżu. W ofierze dokonującej się podczas mszy świętej jest obecny i zostaje bezkrwawo ofiarowany sam Chrystus (D 1740 (938))²⁴. Rozważania świętej zawarte w tym dziele są interesujące z historycznego punktu widzenia, natomiast nie można spodziewać się odniesień do współczesności²⁵. Szerzej jednak samą istotę Eucharystii omawia w innych swoich dziełach analizowanych w kolejnych rozdziałach.

2. Istota Eucharystii

Edyta Stein podkreślała, że Eucharystia jest sercem Kościoła i pokarmem dla poszczególnej duszy²⁶. Później Sobór Watykański II także zaakcentował tę prawdę, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła²⁷. Twórczość Edyty Stein wyprzedzała jej czasy. Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* wskazał, że do zrozumienia tajemnicy Eucharystii przyczynia się zdolność łączenia krytycznej myśli z „przeżyciem wiary” Kościoła oraz głębokie pojmowanie rzeczywistości duchowych²⁸. Edyta Stein w ten sposób zgłębiała prawdę o Eucharystii i jej istocie. Ukazała jak wielki skarb stanowi ona dla Kościoła i każdego człowieka.

²² Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 117.

²³ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 121.

²⁴ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 138–139.

²⁵ Por. B. Beckmann-Zöller, *Einführung*, dz. cyt., s. XIV.

²⁶ Por. E. Stein, *Was ist der Mensch?...*, dz. cyt., s. 114.

²⁷ Por. Sobór Watykański II, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 10.

²⁸ Por. Jan Paweł II, enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 15.

Edyta Stein w swoich pismach najczęściej ujmowała mszę świętą jako ofiarę. Istotny wpływ na takie spojrzenie miało zgłębianie nauki Soboru Trydenckiego przez świętą, ale także osobiste przeżywanie tego misterium. Edyta Stein po nawróceniu na wiarę katolicką codziennie uczestniczyła w Eucharystii i z niej czerpała siły²⁹. Szczególnym wyrazem jej duchowości eucharystycznej są słowa z odczytu, które zawarte zostały w książce *Die Frau*. Podkreśliła, że kiedy przystępuje się do ołtarza, nie chodzi o małe, osobiste sprawy, ale o wielką ofiarę pojednania. Człowiek, uczestnicząc w niej, może obmyć i rozweselić serce, a w czasie ofiarowania złożyć siebie Bogu ze swoim działaniem i cierpieniem³⁰.

W wykładzie *Eucharistische Erziehung* wygłoszonym podczas Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego w 1930 w Spirze święta przemawiała nie tylko jako teoretyk, ale także jako praktyk czerpiący obficie ze swojej katolickiej tożsamości³¹. Ukazała, że Zbawiciel oddał swoje życie na Kalwarii za wszystkich ludzi, a w każdej Eucharystii ponawia ofiarę krzyżową na ołtarzu³². Zaakcentowała sakramentalną obecność Chrystusa aż do końca wszystkich dni³³. W dziele *Der Aufbau der menschlichen Person* odnajdziemy stwierdzenie, że śmierć Bożego Syna otworzyła grzesznej ludzkości bramy życia wiecznego. Chrystus odnawia we mszy świętej ofiarę krzyżową i w ten sposób człowiek ma możliwość przyjęcia osobiście i w wolności owoców odkupienia³⁴. W *Kreuzeswissenschaft* natomiast jest mowa o tym, że we mszy świętej dla każdego wiernego urzeczywistnia się jego śmierć z Chrystusem na krzyżu, aby mógł wraz z Nim zmartwychwstać³⁵.

Edyta Stein w *Das Gebet der Kirche* zwróciła uwagę, że Chrystus w każdej Eucharystii składa ofiarę z siebie. Czyni to w imieniu całego stworzo-

²⁹ Por. F. J. S. Fermin, *Edyta Stein - część I. Życie*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2009, s. 59.

³⁰ Por. E. Stein, *Die Frau. Fragestellungen und Reflexionen*, Freiburg im Breisgau 2000, s. 43 (Edith Stein Gesamtausgabe, 13).

³¹ Por. J. I. Adamska, *Święta Edyta Stein*, Kraków 2003, s. 177.

³² Por. E. Stein, *Bildung und Entfaltung der Individualität*, Freiburg im Breisgau 2001, s. 64 (Edith Stein Gesamtausgabe, 16).

³³ Por. B. Beckmann-Zöller, *Einführung...*, dz. cyt., s. XXVI.

³⁴ Por. E. Stein, *Der Aufbau der menschlichen Person*, Freiburg im Breisgau 2004, s. 162–163 (Edith Stein Gesamtausgabe, 14).

³⁵ Por. E. Stein, *Kreuzeswissenschaft. Studie über Johannes vom Kreuz*, Freiburg im Breisgau 2003, s. 16–17 (Edith Stein Gesamtausgabe, 18).

nego świata, którego sam jest Prawzorem i który przyszedł wewnątrznie odnowić i doprowadzić do doskonałości. Napisała, że we mszy świętej łączą się czynności ofiarnicze i uczta ofiarna z chwałą Boga. Wyrazem liturgicznej jedności Kościoła niebiańskiego i ziemskiego, który składa Panu dziękczynienie przez Chrystusa, są prefacja i *sanctus* we mszy świętej. Zanim jednak Kościół ziemski połączy się z zastępami niebieskimi w śpiewie wychwalającym świętość Boga, potrzebuje się dobrze przygotować. Kapłan przed przystąpieniem do ołtarza prosi Boga o oczyszczenie, a wraz z nim proszą wierni. Podczas ofiarowania modli się wielokrotnie o odpuszczenie grzechów dla siebie, dla obecnych i dla wszystkich, na których mają spłynąć owoce Najświętszej Ofiary. Eucharystia jest ofiarą prześlągania, która przemienia wierzących, otwiera niebo i czyni zdolnym do składania Bogu dziękczynienia. Gdy Chrystus wziął kielich, czynił dzięki. Czynił to także przed działaniem cudu. Dziękował, bo wiedział, że będzie wysłuchany przez Ojca w niebie. Dziękował za Boską moc, którą nosił w sobie, a która była niewidoczna dla ludzkiego oka. Dziękował za dzieło zbawienia będące uwielbieniem Trójcy i mające doprowadzić do pierwotnej piękności Jego obrazu w stworzeniu zniekształconym przez grzech. To nieprzerwane oddawanie się Chrystusa Ojcu na krzyżu, w ofierze mszy świętej i chwale nieba stanowi jedno wielkie dziękczynienie, czyli Eucharystię. Całe stworzenie jest wezwane do oddawania czci Bogu³⁶.

Święta ukazała również w *Das Gebet der Kirche* Eucharystię jako ofiarę paschalną. Napisała, że Chrystus podczas ostatniej wieczerzy jako wierny prawu Izraelita odmówił dawne błogosławieństwo nad chlebem, winem i płodami ziemi. Uczta ta, wspólnie przeżyta z uczniami, była wypełnieniem obowiązku religijnego, uczta paschalną ustanowioną na pamiątkę wyprowadzenia Żydów z niewoli egipskiej. Słowa wypowiedziane przez Chrystusa nabrały w niej jednak nowego znaczenia. Chleb i wino stały się przez ożywczą moc słowa Ciałem i Krwią Chrystusa. To, co służyło do wzrostu ludzkiego ciała, uległo przemianie, przyjęte z wiarą przemienia człowieka, wprowadzając go w jedność życia z Chrystusem³⁷.

³⁶ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche...*, dz. cyt., s. 46–49.

³⁷ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche...*, dz. cyt., s. 45–46.

Podejmowany przez Edytę Stein w różnych pismach temat Eucharystii ukazuje istotę tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Święta podkreśliła w nich rzeczywistość i substancjalną obecność Jezusa Chrystusa w Eucharystii. Wybrane przez nią aspekty nie są zbiorem pewnych elementów, ale stanowią spójną całość. Jej nauka o Eucharystii przyczyniła się również do określenia bardziej precyzyjnego pojęcia substancji i przypadłości w filozofii³⁸. Takie ujęcie Najświętszej Ofiary naprowadza na potrzebę ukazania w jej pismach kształtującej mocy Zbawiciela Eucharystycznego.

3. Skutki Eucharystii

Edyta Stein, omawiając zagadnienie Eucharystii, najwięcej miejsca poświęciła skutkom Najświętszej Ofiary. Jej dzieła zasługują na szczególną uwagę, gdyż przez nie święta chciała przyczynić się do pogłębienia chrześcijańskiego życia wiernych. Z jednej strony przytaczała treści doktrynalne, z drugiej jednak szukała wspólnego języka z ludźmi swojej epoki. Jej dzieła, zwłaszcza dzisiaj w czasach liberalizmu ideologicznego i przy ogromnych możliwościach genetycznej manipulacji, nabierają nowego znaczenia. Święta już w czasach nazistowskich wskazała, że życie z Jezusem Chrystusem, w Nim i w Jego Kościele może zmienić człowieka, aby stał się zdolny do wolności, do poznania prawdy i do dobra³⁹. Warto podkreślić także rys personalistyczny pism świętej. W centrum jej nauki duchowej stoi człowiek w szczególnym odniesieniu do Boga. Jej nieoceniony wkład w dorobek personalizmu chrześcijańskiego wykorzystuje współczesne nauczanie Kościoła.

Sama Edyta Stein obficie czerpała z sakramentu Eucharystii. Była zasłuchaną uczennicą w szkole Chrystusa Eucharystycznego, który odsłonił jej tajemnicę swojej śmierci i zmartwychwstania. Głoszona przez nią nauka była wynikiem jej osobistego doświadczenia. Edyta Stein otworzy-

³⁸ Por. J. Stallmach, *Dzieło Edyty Stein w polu napięcia między wiedzą i wiarą*, w: *Tajemnica osoby ludzkiej. Antropologia Edyty Stein*, tłum. i oprac. J. Machnac, Wrocław 1999, s. 122.

³⁹ Por. B. Beckmann-Zöller, *Einführung...*, dz. cyt., s. XXIX.

ła się na dar łaski i stopniowo dorastała do tego, co stanowiło rdzeń jej nauki duchowej i charyzmatycznego posłannictwa⁴⁰. Ona w swoich pismach nie dała czysto teoretycznych wskazówek, ale prowadziła drogą, którą sama przeszła. Na niej zrozumiała, że bez krzyża nie można naśladować Chrystusa i wejść do Jego chwały⁴¹. Była to dla niej prawda żywa i aktywna. Wyraziła przekonanie, że kto pragnie osiąść wiedzę krzyża, musi podjąć praktykę krzyża⁴². Poznanie woli Bożej i umocnienie sił do niesienia codziennego krzyża czerpała z Najświętszej Ofiary.

W *Das Gebet der Kirche* święta podkreśliła, że wszyscy biorący udział w Eucharystii i przyjmujący ciało i krew Chrystusa stają się członkami Mistycznego Ciała, które ożywia i w których panuje Duch Święty. Każdy wierny, należąc do Chrystusowego Ciała, składa siebie na ofiarę przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie oraz łączy się z Jego wieczystym dziękczynieniem⁴³. Podobnie w *Die Frau* napisała, że coraz głębiej i silniej wrasta w Mistyczne Ciało Chrystusa człowiek, który spotyka się ze Zbawicielem w Eucharystii i tam z Nim omawia swoje sprawy, daje się oczyszczać uświęcającej mocy ołtarza, oddaje się Chrystusowi w ofierze i przyjmuje Go w Komunii Świętej⁴⁴. Dusza trwająca blisko eucharystycznego Zbawiciela zostaje wyniesiona poza ciasnotę indywidualno-osobistego życia.

Edyta Stein w swoich dziełach wielokrotnie ukazywała, co oznacza w praktyce żyć życiem Eucharystii. Szeroko rozwinęła tę kwestię w *Eucharistische Erziehung*. Napisała, że Chrystus z rozkoszą przebywa z synami ludzkimi. Bóg przez sakramentalną obecność wypełnił swoją obietnicę, że będzie przebywał z ludźmi do końca świata. W każdej mszy świętej przybliży człowiekowi pełnię łask. Jeśli ktoś uczestniczy w niej z sercem pełnym wiary, zostaje oczyszczony w krwi Baranka i duchowo odnowiony. Im częściej karmi się ciałem i krwią Chrystusa, tym mocniej-

⁴⁰ Por. J. I. Adamska, *Święta Edyta Stein...*, dz. cyt., s. 125.

⁴¹ Por. J. W. Gogola, *Mistycy i mistyka Karmelu*, Kraków 2007, s. 268.

⁴² Por. T. Gadacz, *Fenomenologia Edyty Stein*, w: *Jeśli Bóg jest... Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte urodziny Ojca Profesora Jana Andrzeja Kłoczowskiego OP*, red. J. Barcik, G. Chrzanowski, Kraków 2007, s. 113.

⁴³ Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche...*, dz. cyt., s. 57–58.

⁴⁴ Por. E. Stein, *Die Frau...*, dz. cyt., s. 28.

sze i głębsze staje się jego zjednoczenie z Bogiem. Chrystus w sakramencie ołtarza oczekuje na wierzących w Niego i bierze na siebie ludzkie ciężary, umacnia, doradza i wspomaga. Pozwala również uczestniczyć we własnym życiu, a wówczas wyrwa z ograniczeń ludzkiej egzystencji i przenosi w przestrzeń królestwa Bożego. Przeżywanie Eucharystii sprawia zatem, że sprawy Chrystusa stają się bliskie wierzącym, coraz ściślej łączą się z Nim, a w Nim ze wszystkimi, którzy należą do Pana⁴⁵.

W *Der Aufbau der menschlichen Person* podkreśliła, że kto uczestniczy w Eucharystii ze świadomością własnej grzeszności i z żywym pragnieniem odkupienia, a także z właściwym usposobieniem ofiaruje siebie z darami składanymi na ołtarzu, ten zostaje przemieniony w Chrystusa i staje się żywym członkiem Mistycznego Ciała. Wierzący przyjmujący Pana w Komunii Świętej nosi Go w sobie, żyje w Chrystusie, a Chrystus w nim⁴⁶. Żyjąc życiem Eucharystii, człowiek jest zdolny wyjść całkowicie z ciasnoty własnego życia, a wrastać w nieskończone życie Chrystusa⁴⁷, co Edyta Stein zaakcentowała w swoim wykładzie *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*. Najświętsza Ofiara ukazuje w nowym świetle rdzeń wiary, sens historii świata, tajemnicę wcielenia i odkupienia. Wprowadza człowieka w historię zbawienia, przeżywaną ciągle na nowo w poszczególnych cyklach roku kościelnego. W ten sposób człowiek nabiera ducha ofiary, co uzdalnia go do poświęcenia siebie i swoich małych spraw dla wielkiego dzieła zbawienia⁴⁸.

Święta była także autorytetem w sprawach kwestii kobiecych. Dokonała wnikliwych analiz dotyczących roli kobiety w społeczeństwie i Kościele⁴⁹. Nie mogła zatem nie ukazać, jaki wpływ na życie kobiety ma uczestnictwo we mszy świętej. Napisała w *Die Frau*, że tylko dzięki codziennej Eucharystii kobieta kształtuje się w duchu Boskiej miłości, umie zapomnieć o sobie, wyrzeka się osobistych pragnień i praw, jest otwarta na

⁴⁵ Por. E. Stein, *Bildung und Entfaltung der Individualität...*, dz. cyt., s. 64–65.

⁴⁶ Por. E. Stein, *Der Aufbau der menschlichen Person...*, dz. cyt., s. 162–163.

⁴⁷ Por. E. Stein, *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, w: *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009, s. 13 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).

⁴⁸ Por. E. Stein, *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, dz. cyt., s. 13.

⁴⁹ Por. W. Zyzak, *Kobieta według Edyty Stein (świętej siostry Teresy Benedykty od Krzyża)*, Kraków 2002, s. 10.

cudzy ból i potrzeby. Podkreśliła, że tylko moc łaski może uwolnić ludzką naturę od jej słabości, oczyścić i dać miejsce życiu Bożemu⁵⁰.

Eucharystia ma na celu uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka. Edyta Stein w swoich pismach pochyliła się szczegółowo nad tymi prawdami, by stały się one dla każdego zrozumiałe i owocne. Podkreśla, że jeśli człowiek uczyni mszę świętą centrum swojego życia, wówczas pogłębia i ożywia się w nim miłość ku Bogu. Człowiek jest zdolny wyjść z ciasnoty własnego myślenia i rozpocząć drogę naśladowania Chrystusa.

Podsumowanie

W wielu pismach Edyty Stein temat Eucharystii był przedmiotem jej głębokich, teoretycznych rozważań. Choć dzieła pochodzą z różnych etapów jej twórczości, łączy je wnikliwa i rzeczowa analiza badanej rzeczywistości, którą święta wyniosła z filozoficznej szkoły Edmunda Husserla. Przekroczyła w nich jednak granice rozumu i dała się prowadzić Bożej łasce. Pozwoliło jej to jeszcze wnikliwiej i z nowej perspektywy pochylić się nad zagadnieniem Eucharystii. Ukazała, jak istotną rolę w życiu Kościoła i każdego człowieka odgrywa sakrament Eucharystii. Szczególnie zajęła się ukazaniem zależności i związku pomiędzy Eucharystią a życiem duchowym człowieka. Wskazała, że świadome przeżywanie tego misterium wyrывa z ograniczeń ludzkiej egzystencji i otwiera na świat Bożego królestwa. W tym świetle człowiek widzi wielkie i małe sprawy we właściwej perspektywie oraz staje się gotowy do ofiarnej miłości. Kto zatem sięga po dzieła świętej, ten odkrywa, że Eucharystia stanowiła nieodłączną część jej osoby, a podejmowane rozważania tchną pewnością płynącą z jej własnego doświadczenia.

⁵⁰ Por. E. Stein, *Die Frau...*, dz. cyt., s. 28.

Summary

Tajemnica Eucharystii w pismach Edyty Stein

Artykuł odsłania tajemnicę Eucharystii, jaką zawierają pisma Edyty Stein. Dzieła świętej stanowiły bogaty materiał badawczy, ponieważ charakteryzują się głębią teologicznych, filozoficznych i psychologicznych rozważań. Artykuł wskazuje na źródła, na których Edyta Stein opierała się przy opracowywaniu zagadnienia Eucharystii. Następnie ukazuje, jak w swoich pismach ujmowała istotę mszy świętej. Z przeprowadzonej analizy wyłania się szczególnie ofiarniczy charakter sakramentu ołtarza. W ostatniej części artykuł przedstawia głębokie i jasno sformułowane myśli świętej dotyczące skutków Eucharystii, będące wynikiem jej osobistego doświadczenia.

Słowa kluczowe: Edyta Stein, Eucharystia, msza święta

The Mystery of the Eucharist in the writings of Edith Stein

The article looks at the way Edith Stein presents the mystery of the Eucharist in her works. Because of the deepness of her theological, philosophical, and psychological thought, her writings proved to be a rich trove of material for research. The paper shows the original sources that Edith Stein used while working to understand the Eucharist. Next it presents the way that the Saint understood the essence of the Mass. From the analysis emerges a particularly sacrificial character of the Sacrament of the Altar. In the last part, the article shows Edith Stein's deep and clearly stated views on the effects of the Eucharist, that are based on her own personal experience.

Keywords: Edith Stein, the Eucharist, the Mass

Bibliografia

- Adamska J. I., *Święta Edyta Stein*, Kraków 2003.
- Adamska J. I., *Wprowadzenie*, w: E. Stein, *Autoportret Edyty Stein w jej twórczości. Wybór pism duchowych*, Poznań 1999, s. 9–18.
- Beckmann B., *Einführung*, w: E. Stein, *Wege der Gotteserkenntnis. Studie zu Dionysius Areopagita und Übersetzung seiner Werke*, Freiburg im Breisgau 2003, s. 2–20 (Edith Stein Gesamtausgabe, 17).
- Beckmann-Zöllner B., *Einführung*, w: E. Stein, *Was ist der Mensch? Theologische Anthropologie*, Freiburg im Breisgau 2005, s. IX–XXIX (Edith Stein Gesamtausgabe, 15).
- Fermin F. J. S., *Edyta Stein – część I. Życie*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2009.

Gadacz T., *Fenomenologia Edyty Stein*, w: *Jeśli Bóg jest... Księga jubileuszowa na siedemdziesiątą urodziny Ojca Profesora Jana Andrzeja Kłoczowskiego OP*, red. J. Barcik, G. Chrzanowski, Kraków 2007, s. 101–113.

Gerl H. B., *Unerbittliches Licht. Edith Stein – Philosophie, Mystik, Leben*, Mainz 1991.

Gogola J. W., *Mistycy i mistyka Karmelu*, Kraków 2007.

Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharystia*, w: *Eucharystia sercem Kościoła*, Warszawa 2005, s. 170–226.

Oben F. M., *Życie i dzieło św. Edyty Stein*, Gdańsk 2006.

Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Dei Verbum*.

Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum Concilium*.

Stallmach J., *Dzieło Edyty Stein w polu napięcia między wiedzą i wiarą*, w: *Tajemnica osoby ludzkiej. Antropologia Edyty Stein*, tłum. i oprac. J. Machnac, Wrocław 1999, s. 113–123.

Stein E., *Bildung und Entfaltung der Individualität*, Freiburg im Breisgau 2001 (Edith Stein Gesamtausgabe, 16).

Stein E., *Das Gebet der Kirche*, w: *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009, s. 44–58 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).

Stein E., *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, w: *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009, s. 2–14 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).

Stein E., *Der Aufbau der menschlichen Person*, Freiburg im Breisgau 2004 (Edith Stein Gesamtausgabe, 14).

Stein E., *Die Frau. Fragestellungen und Reflexionen*, Freiburg im Breisgau 2000 (Edith Stein Gesamtausgabe, 17).

Stein E., *Kreuzeswissenschaft. Studie über Johannes vom Kreuz*, Freiburg im Breisgau 2003 (Edith Stein Gesamtausgabe, 18).

Stein E., *Was ist der Mensch? Theologische Anthropologie*, Freiburg im Breisgau 2005 (Edith Stein Gesamtausgabe, 15).

Stein E., *Wege der Gotteserkenntnis. Die Symbolische Theologie des Areopagiten und ihre sachlichen Voraussetzungen*, w: *Wege der Gotteserkenntnis. Studie zu Dionysius Areopagita und Übersetzung seiner Werke*, Freiburg im Breisgau 2003, s. 22–23 ((Edith Stein Gesamtausgabe, 17).

Zyzak W., *Fundamentalna rola wiary w życiu i pismach świętej Teresy Benedykty od Krzyża (Edyty Stein)*, Kraków 2005.

Zyzak W., *Kobieta według Edyty Stein (świętej siostry Teresy Benedykty od Krzyża)*, Kraków 2002.